



פרשת יובל נאמן: איך יכול גאון להשתטות

DR. STRANGELOVE

סמכות. הסידרה המרשימה של פרסו המדעיים מעידה עליו שהוא מומחה בפיסיקה תיאורטית. אולם נאמן אף אינו מנסה להצביע על מידת מנות כזשהי המקנה לו מעמד שמעבר לדרגת הדיוט בדיעת העולם הערבי, כהיסטוריה של יחסיישראל-ערב, ובהיסטוריה מדינית בינלאומית. מדען המאומן במחשבה אובייקטיבית, צריך להיות די אובייקטיבי כלפי עצמו כדי להבין את מיגבלותיו ולהיות דות בחסר-ממחיתו בשטחים שאינו מצוי בהם. אולם מאמרהענק (או הספריוזוטא) של נאמן עוסק בכל השטחים האלה. הוא מרכיב באתו ביטחון עצמי עילאי על דברים שבהם הוא מומחה ועל דברים שבהם אינו מבין דבר וחצי דבר. ציורוף זה יוצר תערובת כימית מסוכנת ביותר, הקוקטייל של ד"ר סטריינג'לאב.

את בורותו של הפיסיקאי המעולה במדעי-המזרח אין צורך לחפש. היא מזקרת מתוך המאמר על כל צעד ושעל, בצורה המוכיחה כי הוא עצמו אינו מודע לה לחלוטין. כך הוא כותב: "...סיני, שבו לא ישבו בעבר מצרים, ואף לא השתייך למצרים לפני חוזה ורסאלי... הנכור בין ארץ-ישראל ומצרים... קו רפיח-ארת - נקבע רשמית ב-1 באוקטובר 1906, עקבותיו ברומניה (בשם מצריים) ותורכיה (ב- בעלת ארץ-ישראל). חוזה ורסאלי נחתם בעבור 13 שנה, ב-28 ביוני 1919.

לפני כן, מאז ימי הפרעונים, היה חצייהאי, כולו או חלקו, שייך למצריים, מוחזק על-ידיה ומנוצל בידיה, במשך רוב תקופת ההיסטוריה. דוגמה אחרת: ...במשך שנה אחת חוטלו שני עמים קרובים, קיבוצים לא-ערביים... הכורדים ונוצרי הלבנון... קשה להבין איך אדם כעז השכלה כללית מינימלית, קנייחומר פרופסור, מנדר את הנוצרים הלבנוניים כדא-ערבים! הם ערבים לכל דבר, לא פחות מן הסורים והפלסטינים, והם נבדלים מאחיהם המוסלמיים בדתם בלבד. (הנוצרים בלבנון הם ערבים אך לא מוסלמים, ואילו הכורדים הם מוסלמים אך לא ערבים).

זוהי פשוט בורות. הדיבור על "היסול" הוא קלות דעת, המעידה על הרמה הכללית של הרצינות שבה מטפל הפרופסור בעניינים גורליים. בבואו לתת ביסוס כלשהו לתיזות שלו.

בעיראק התמוטט המרד הכורדי (מרד צודק, לדעתי) אחרי שהאיראנים, שהם דווקא מוסלמים, בגדו בכורדים באופן ציני. המצב חזר לקדמותו: מדינה עיראקית, שבה חיים הכורדים כמיעוט לאומי, במילחמה אירעו מעשים חמורים, אך איש אינו טוען שהכורדים, "חוסלו". למרבה השימחה, הם רחוקים מאד מחיסול, ואין ספק שבבוא העת יחזרו ויאבקו למען אוטונומיה לאומית.

בלבנון סערה מילחמת-אחים אכזרית, ביגלל תביעתם של חוגים רבים - מוסלמים, דרוזים ולא מעט צעירים - לרפורמה בשלטון המשחת. שהיה עד כה נתון בידי כת קטנה של בעלי-רכוש, לא כולם נוצרים. במילחמה זו ביצעו שני הצדדים מעשייוועה - ולפי עדויות נייטרליות ומצלמות, הצטיינו בכך יותר מכולם הפאלאנגות הנוצריות. מכאן ועד ל"היסול" הנוצריים רחוק המרחק, כמו זה שבין הפיסיקה התיאורטית ובין מדעי-המזרח.

אני בור בפיסיקה, לא היה עולה בדעתי להתווכח עם יובל נאמן על נושא כלשהו בתחום הפיסיקה. מוזר איך מעז הפרופסור הטוב להתווכח, באומץ-לב כה רב, על ענייני המזרח, עם אנשים שהקדישו עשרות שנים לי לימודם.

חוששני שהעזה זו מקורה בנורם שאין כמוהו כמקור לאומיקיב: חוסר-ידיע טוטאלי.

אחרי שתחכמו את תחומי המומחיות ואי-המומחיות של הפרופסור, הבה נתבונן במימצאיו. הוא נתן יואור מרתק של עסקות-הנשק בין ישראל וארצות-הברית. מאחר שזוהו השטח שהוא מצוי בו, אני מניח שהתיאור הוא נכון ומדוייק.

הוא פוקחעיניים. נאמן משתדל להוכיח כי על כל צעד ושעל השתדלו האמריקאים לרמות את ראשי-ישראלי. מנהיגי המדינה נראים בעיניו כחבורת ילדים תמימים, אשר קיסינג'ר המחוכם מתעלל בהם. מרמה אותם, מטוב אותם בכחש. שריתחון האמריקאי הבטיח ולא קיים, גול בשקט כמה מיליארדים מישראל, לא סיפק את הנשק הדרוש, שחט שוב ושוב ויתורים תמורת אותה חטורה עצמה, וכן הלאה. ממשלתי-ישראל רימתה את הציבור ואת ועדת-החוקר-הביטחון על הכנסת, כדי לחזות על כישלונותיה ורפינונה במשא-ומתן. זה מעניין, אך בעיקרו אין זה חדש.

המצב הכללי היה ידוע לכולנו. פחות או יותר, אף שלא ידענו את כל הפרטים שיוכל נאמן מפרסם אותם (המשך בעמוד 16)

אם אימננו יש אנשים המטיילים ספק כי נאונותו של יובל נאמן, ברור שיוכיח נאמן עצמו אינו נמנה עימם.

הדבר אינו מתבטא רק באורכו של המאמר - אורך שיש בו כשלעצמו יומרה רבה, אפשר לדרוש גם מגאון (ראולי דווקא מגאון) לנסח את דבריו בקיצור סביר. אבל חשוב עוד יותר שפע התישכחות, שי מחזק הפרופסור לעצמו ביר נדיבה.

הוא מעניק לעצמו בדיעבד, תואר של "מעין סגן לשר", הוזמנתי... (כדי לחזק את מישרד (הביטחון) באמצעות שילוב איש-ציבור בעל עמדה פוליטית מוצקה". על התפטרותו הוא מעיר, בצניעות, "לא רבים האיי שים בישראל המוכנים להטיק מסקנות במצבים מסויימים ולהתפטר..." זה נכון, אבל אפשר לנסח זאת בצורה קצת



ד"ר סטריינג'לאב: בסרט ובנישאל

פחות יומרנית. ואת התואר "אישים" כדאי לאדם לשמור למיכרים שבהם הוא מדבר על הזולת. על עבודתו: "...שיגרת עבודה, אשר הגיעה באותם ימים לרמה מצויינת בשני תפקידי גם יחד". סג'רש, עמדה מוצקה, אישים לא רבים, רמה מצויינת - כל זה "כדי להבהיר את ה" מיומנות שדי בנושא".

אמת המרה היא שבעת כהונתו הגיע מישרד הביטחון לשלה-המדרגה. אי-היעילות, הביזבוז והי-שחיתות, שעתיון זה עזר לחשפם. הדהימו את המדינה כולה. מתוך ייאוש קרא שימעון פרס לאלוף ישראל טל, כדי להכניס סדר בברדק. לדעת איש כמו אריק שרון, שאינו פחות קיצוני מיובל נאמן, פעל מישרד-הביטחון גם באותה תקופה ללא השקפה ותיכנון, באנארה-כיה מחשבתית ומעשית, בלי מדיניות ברורה, בלי תפיסה איסטרטגית וטאקטית, וממילא גם בלי יכולת להצטייד בצורה יעילה ותכליתית.

"רשימות-הנשק" המפורסמות, שהוכנו בי תקופת יובל נאמן, אינן אלא ביטוי להיעדר משווע זה של דוקטרינה בסיסית.

ואשר ל"מיומנות": לפי דבריו, עסק יובל נאמן ב-רשימות-נשק מראשית ימי-המדינה, ובכל המלחמות של-אחר מילחמת-העצמאות. כאשר מובר המאמר על נושא זה, יכולה לעמוד לו הטענה כי המומחיות מקנה לו מעמד

ה דוקטור סטריינג'לאב היה מדען גאוני, שהשתגע ועמד לחסל את האנושות במילחמת-העולם הסופית. את דמותו גילם בסרט המפורסם הקומיקאי פיטר סלרס. אבל הסרט לא היה קומי. הוא גרם לחלחלה.

בצורה זו או אחרת מופיעה דמותו של "המדען המטורף" ביצירות רבות של ימינו. זהו אחד המתוססים המרכזיים של המאה ה-20. במידה מסויימת, זהו היפוכו של המיתוס של המדען הגאוני. האדם הנורמלי חדל והימכבר להבין את מעשיו ונוסחותיו של המדען. בסתר-ליבו הוא רואה בו מכשף, אליל מודרני, מין קוסם המשמיד במכה אחת מחלה שעשית תה שמות במשך מאות שנים, והיוצר במעבדה פצצה העלולה לשים קץ למין האנושי. אין גבול לכוחו להיטיב ולהרע, לרפא ולהרוג, לבנות ולהרוס.

הנה אלברט איינשטיין, יהודי נחמד והומאני, פרופ-סור מפורו שתרים תרומה מרעית לייצור הפצצה האטו-מית שהשמידה את הירושימה. בשטח שלו היה גאון בעל שיעוריקומה היסטורי. בשאר השטחים היה תינוק מגודל. זוהי הסתירה שביחס המודרני אל המדען. מצד אחד, האמונה המיסטית שהוא סגול לכל דבר, שאדם המגיע לפסגות היידע האנושי צריך להבין את הכל, לדעת את הכל, לפתור את כל הבעיות. מצד שני, הניסיון המוכיח כי מדען יכול להיות גאון בשטח אחד, וכסיל גמור בשטח אחר.

חוששני שזוהי גם צורתו של הפרופסור יובל נאמן. השבוע הפציץ אותו הפרופסור הגאון בראשי-חמת-פצל של דיברייחוכמה. הפיטריות התנשאו בוויזמית בכל כליהתיקשות העיקריים. האבק הרדיואקטיבי של דבריו כיסה את הארץ כולה. היה זה תרגיל מרתק של ד"ר סטריינג'לאב ישראלי.

אינטרמצו אישי:

הכרתה את יובל נאמן לראשונה במאי 1948. במשך כמה ימים סרתי לפקודתו. הפלוגה שבה שירתתי, פלוגת שועלי-שימשון (או פלוגת גת חייר רגילה בגודל 54, עלומת-שם) צורפה לגדוד 51 כדי לתגבר אותו בניסיון האחרון לפתוח את כביש ירד שלים לפני פלישת הצבאות הערביים.

התוודענו אל אנשי הגדוד. הם התייחסו בזלזול למג"ד שלהם, אך הפליגו בשיבחה של הסג"ד, אחד יובל נאמן. נאמר לנו שזהו ילד-פלא ממש, עילוי, מוח מבריק, מאי-תימטיקן גאוני, קצין מזהיר.

ערב-קרב רוצה כל חייל לראות במפקדו גאון. הוא זקוק לאמונה כי במיבתן הקרוב יהיה גורלו נתון בידי קצין חכם, אחראי, אבהי. כאשר הפחד מכרסם בקרבים, דרושה האמונה במפקד. במשך כמה ימים נאחזנו בפולחן האישי יובל.

ראיתי לראשונה בחשכת לילה בלטרון, ליידי פנס, כמה שעות לפני היפתח הקרב. המראה נחרת בויכרוני, כי היה בלתי-צפוי: בחור צעיר, ממושקף, שדמה לסטור דנט מתחיל.

הפוקחן התמוטט בוויכיים. הקרב הראשון עי לטרון נסתיים בכיזיון גמור.

ראיתי בעיני כמה בחורים נהרגים מפגזי התותחים של קאקוגי, תוך כדי בריחה מבהלת. לטרון אבדה. (לעבור זמן-מה נערך הקרב השני על לטרון, שנסתיים בכיזיון גדול עוד יותר, וכך נמחק מן הויכרון הקרב הראשון).

אני שומר, חלילה, טינה ליובל. איני יודע מי היה אשם במפלה. לפני ואחרי כן עברנו מפלות חמורות אחרות.

אפי מאז אני מתייחס בספקנות מסויימת אל הסיפורים החוזרים על נאונותו של יובל נאמן. נאמר לי שהוא כישורני מאד, שהוא גאון כי מיקצועני. ייתכן שזה כך. אך החוויות האישיות עזרו לי לזכור שאינו גאון כלל דבר.

הנה באו דבריו השבוע (אני מתייחס בעיקר למאמר המאראתוני בהארץ) והוכיחו זאת. זוהי תערובת מזורה של מומחיות בשטח אחד ובורות כימעט טוטאלית בשטח אחר. יתוח מבריק של מהלכי הממשלה מופיע לצינים של מושכלים-ראשונים המתאימים למוכר-פלאפל בשוק הכרמל.

תיאור ריאליסטי מופוכה של המצב מביא להצטרפותי-טרון שהיו משומחות את יובל של ד"ר סטריינג'לאב המקורי.

ה דבר הראשון המודקד לעיני הקורא הוא הרצינות האיומה שבה מתייחס הפרופסור הטוב אל עצמו.